

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФІНАНСИ

**методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок»**

Затверджено
на засіданні кафедри фінансів,
банківської справи та
страхування
Протокол № 13 від 27.05.2024 р.

ЧЕРНІГІВ 2024

Фінанси. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Укл.: Парубець О. М., Кальченко О. М. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 44 с.

Укладачі: Парубець Олена Миколаївна, доктор економічних наук,
професор

Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук,
доцент

Відповідальний за випуск: Дубина Максим Вікторович, завідувач кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
доктор економічних наук, професор

Рецензент: Дерій Жанна Володимирівна, завідувач
кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національного університету «Чернігівська
політехніка», доктор економічних наук,
професор

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тематика практичних занять і самостійної роботи	6
Змістовий модуль 1 Економічна природа і призначення фінансів	6
Практичне заняття № 1 Тема: Сутність та роль фінансів у економічному житті суспільства.....	6
Практичне заняття № 2 Тема: Фінансова система держави. Органи управління фінансовою системою.....	9
Змістовий модуль 2 Фінансова політика держави та механізм її реалізації	11
Практичне заняття № 3 Тема: Фінансова політика України на сучасному етапі.....	11
Практичне заняття № 4 Тема: Фінансовий механізм, його сутність та структура	13
Змістовий модуль 3 Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств	15
Практичне заняття № 5 Тема: Особливості організації і функціонування фінансів підприємств	15
Практичне заняття № 6 Тема: Особливості організації фінансів домогосподарств.....	18
Змістовий модуль 4 Державні фінанси	20
Практичне заняття № 7 Тема: Сутність та призначення бюджету держави ...	20
Практичне заняття № 8 Тема: Державний кредит та державний борг	22
Практичне заняття № 9 Тема: Фінансові аспекти діяльності державних цільових фондів	24
Змістовий модуль 5 Місцеві фінанси та податкова система України	26
Практичне заняття № 10 Тема: Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	26
Практичне заняття № 11 Тема: Становлення і розвиток податкової системи України	29
Змістовий модуль 6 Страховий та фінансовий ринок України	31
Практичне заняття № 12 Тема: Становлення і розвиток страхового ринку України	31
Практичне заняття № 13 Тема: Роль і значення фінансового ринку у фінансовій системі держави	33
Змістовий модуль 7 Фінансова безпека та міжнародні фінанси	35
Практичне заняття № 14 Тема: Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки держави.....	35
Практичне заняття № 15 Тема: Міжнародні фінанси у глобальній економіці.....	37
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	40
Нормативно-законодавчі акти.....	40
Основна література	41
Допоміжна.....	42
Інформаційні ресурси	44

ВСТУП

Дисципліна «Фінанси» є обов'язковою дисципліною циклу професійної підготовки освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Фінанси, банківська справа та страхування», яка спрямована на ознайомлення майбутніх фахівців з сучасними фінансовими інструментами, методами і способами зменшення дефіциту бюджету, державного боргу, підходами до оцінки рівня фінансової безпеки на рівні держави, територіальних громад, підприємств та домогосподарств.

Вивчення дисципліни «Фінанси» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» системи знань щодо історії розвитку фінансів як науки; сутності та функцій фінансів; формування, розподілу і використання фінансових ресурсів; розробки і реалізації фінансової політики; функціонування фінансової, бюджетної і податкової систем; стану і перспектив розвитку фінансів підприємств та домогосподарств, страхового і фінансового ринків, міжнародних фінансів. Курс «Фінанси» спрямований на ознайомлення майбутніх фахівців з сучасними фінансовими інструментами, специфікою діяльності фінансових органів і інститутів, як на національному так і на міжнародному рівнях. Це необхідно майбутнім спеціалістам, щоб об'єктивно аналізувати і оцінювати процеси, які відбуваються в умовах цифровізації фінансового сектору, розвитку інформаційного суспільства. Опанування курсу «Фінанси» сприяє розумінню здобувачами вищої освіти сучасних проблем і перспектив розвитку фінансових відносин, одержанню ними навичок та досвіду дослідження фінансово-економічних явищ та процесів, що необхідно для розуміння індивідуальних орієнтирів застосування власних здібностей та реалізації набутого професійного потенціалу для відновлення економіки держави у воєнний та повоєнний періоди.

Метою курсу є формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і макрорівнях.

Предметом вивчення курсу є фінансові відносини та їх особливості у сфері державних, місцевих, міжнародних фінансів, а також фінансів суб'єктів господарювання і домогосподарств.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) та спеціальні (СК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 6. Здатність та проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати різними знаннями.

СК 2. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК 14. Здатність пояснити принципи діяльності та напрями функціонування міжнародних фінансових інституцій на національному та міжнародному ринках.

Результати навчання. Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

ПР 2. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР 4. Знати механізми функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

Після вивчення курсу студент повинен:

знати:

- роль і значення фінансів в розвитку економіки і суспільства;
- сутність і функції фінансів;
- організаційно-правові основи функціонування фінансової системи України;
- джерела формування та напрями використання централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів;
- структуру і принципи побудови бюджетної системи;
- класифікаційні ознаки доходів і видатків бюджету;
- причини виникнення і джерела погашення дефіциту державного і місцевих бюджетів;
- види державного боргу і методи управління ним;
- основи формування і використання коштів державних цільових фондів;
- етапи формування та напрями реформування податкової системи України;
- функції і структуру фінансового ринку;
- види цінних паперів, що обертаються на фінансовому ринку України;
- особливості діяльності страхового ринку та види страхування;
- сутність і функції міжнародних фінансів;
- форми міжнародних розрахунків;
- аналізувати сучасні проблеми в сфері фінансів та обґрунтовувати напрями їх вирішення;
- досліджувати вітчизняний і міжнародний досвід в сфері забезпечення ефективного функціонування фінансових систем;
- виявляти загрози фінансовій безпеці України і обґрунтовувати напрями щодо їх усунення;
- визначати тенденції розвитку вітчизняної і світової фінансової системи.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню економічного мислення здобувачів вищої освіти, розвитку їх професійних компетенцій, отриманню навичок командної роботи та прийняття обґрунтованих фінансових рішень. Опанування основам курсу «Фінанси» базується на знаннях, отриманих із навчальних дисциплін: «Політекономія», «Макроекономічна теорія ринків», «Фінансова думка України та світу», «Статистика у фінансах», «Національна

економіка» та ін. Дисципліна «Фінанси» є базовою для вивчення ряду дисциплін циклу професійної підготовки, а також виробничої практики.

Тематика практичних занять і самостійної роботи

Дисципліна «Фінанси» викладається для здобувачів вищої освіти другого курсу спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» в 3 і 4 семестрах.

Обсяг практичних занять і самостійної роботи у 3-4 семестрах наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 Обсяг практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Фінанси»

Вид заняття	Загальна кількість годин у 3/4 семестрах
Лекції	16/26
Практичні заняття	14/24
Самостійна робота	60/120
Індивідуальне завдання	Курсова робота у 4 семестрі
Всього кредитів	9 кредитів (270 годин)

В ході практичних занять передбачається усне опитування по темам курсу «Фінанси», вирішення аналітичних і тестових завдань (в системі Moodle), розв'язання проблемних ситуацій.

Змістовний модуль 1 Економічна природа і призначення фінансів

Практичне заняття № 1

Тема: Сутність та роль фінансів у економічному житті суспільства

Питання для обговорення

1. Етапи розвитку фінансів як науки.
2. Економічні передумови виникнення і розвитку фінансів.
3. Призначення і роль фінансів.
4. Фінанси як історична, економічна, юридична, вартісна і розподільча категорія.
5. Особливості фінансів як економічної категорії.
6. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.
7. Функції фінансів їх стисла характеристика.
8. Сутність і види фінансових відносин.
9. Об'єкти і суб'єкти фінансових відносин.
10. Сутність, призначення і роль фінансової інфраструктури.
11. Складові фінансової інфраструктури.
12. Джерела формування та напрями використання централізованих фінансових ресурсів.

13. Джерела формування та напрями використання децентралізованих фінансових ресурсів.
14. Стадії обігу фінансових ресурсів.
15. Види фінансових резервів, методи їх формування.

Теми для індивідуальної роботи

1. Історичні аспекти розвитку науки про фінанси.
2. Фінансові теорії та їх стисла характеристика.
3. Концептуальні підходи щодо сутності та функцій фінансів.
4. Роль фінансів у забезпеченні стабільного соціально-економічного розвитку держави.
5. Практичні приклади реалізації функцій фінансів.
6. Склад і особливості формування централізованих фінансових ресурсів, напрями їх використання.
7. Децентралізовані фінансові ресурси, їх джерела, фактори росту і основні напрями використання.
8. Напрями збільшення фінансових ресурсів в умовах проведення реформ.
9. Основні напрями використання фінансів для стабілізації економіки країни.
10. Порядок формування і використання фінансових резервів держави.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте обсяг і структуру золотовалютних резервів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг і структуру міжнародних резервів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів підприємств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів суб'єктів малого бізнесу України за останні три роки. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Що є предметом фінансової науки?
2. Які передумови виникнення фінансів Ви знаєте?
3. В чому полягає роль і призначення фінансів у суспільному виробництві?
4. Яка з функцій фінансів є основною?
5. Які відносини є фінансовими? Відповідь обґрунтуйте прикладами.
6. Хто є основними суб'єктами фінансових відносин і який взаємозв'язок між ними існує?
7. Що відноситься до об'єктів фінансових відносин?
8. Які сфери економічних відносин обслуговують фінанси?

9. На якій стадії суспільного відтворення виникають фінанси?
10. Чим характеризуються фінанси як економічна категорія?
11. Чому фінанси вважають історичною категорією?
12. Чому фінанси вважають вартісною і розподільчою категорією?
13. Який існує взаємозв'язок між рухом валового внутрішнього продукту та рухом фінансових ресурсів держави?
14. Які характерні ознаки притаманні фінансам?
15. Яку роль відіграють фінанси в житті суспільства та повоєнному відновленні економіки держави?
16. Які ви знаєте інструменти вартісного розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту?
17. Що є об'єктом вартісного розподілу та перерозподілу?
18. У чому полягає сутність забезпечувальної функції фінансів?
19. У чому полягає сутність і механізм дії розподільчої функції фінансів?
20. Яким чином реалізується регулююча функція фінансів?
21. Як реалізується контрольна функція фінансів і які органи здійснюють фінансовий контроль в Україні?
22. Чим характеризується фінансова модель ринкової економіки?
23. Які ознаки фінансової моделі адміністративної економіки?
24. В чому полягає призначення і роль фінансової інфраструктури?
25. Які складові має фінансова інфраструктура?
26. Як класифікуються фінансові ресурси в залежності від вартісної структури валового внутрішнього продукту?
27. Які фактори впливають на обсяг і структуру фінансових ресурсів держави?
28. Які проблеми формування фінансових ресурсів держави існують в сучасних умовах?
29. Які основні напрями використання фінансових ресурсів держави?
30. Які фактори впливають на обсяг і структуру місцевих фінансових ресурсів?
31. Які проблеми формування місцевих фінансових ресурсів існують в сучасних умовах?
32. На які основні напрями використовуються місцеві фінансові ресурси?
33. Які існують джерела формування фінансових ресурсів підприємств?
34. На які цілі витрачають підприємства фінансові ресурси?
35. Які основні напрями використання фінансових ресурсів підприємств?
36. Які основні напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств?
37. Як зберегти і збільшити особисті (сімейні) фінансові ресурси?
38. Чи вірним буде ствердження: «Розвиток фінансів залежить від рівня економічного розвитку держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
39. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси виникли разом із появою держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
40. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси – це сукупність грошових відносин, спрямованих на формування фондів грошових коштів». Обґрунтуйте свою відповідь.

41. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси виконують функцію загального еквівалента вартості товарів, робіт і послуг». Обґрунтуйте свою відповідь.
42. Чи вірним буде ствердження: «Матеріальними носіями фінансових відносин є фінансові ресурси». Обґрунтуйте свою відповідь.
43. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси мають грошову форму вираження». Обґрунтуйте свою відповідь.
44. Чи вірним буде ствердження: «Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси утворюються на основі розподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу». Обґрунтуйте свою відповідь.
45. Чи вірним буде ствердження: «Головною функцією фінансів є розподільча». Обґрунтуйте свою відповідь.
46. Чи вірним буде ствердження: «Повоєнне відновлення економіки України залежить від обсягу фінансових ресурсів держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
47. Чи вірним буде ствердження: «Розподільча функція фінансів передбачає здійснення первинного, вторинного розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту». Обґрунтуйте свою відповідь.
48. Чи вірним буде ствердження: «Основою фінансів є розвиток виробництва». Обґрунтуйте свою відповідь.
49. Чи вірним буде ствердження: «Держава здійснює безпосереднє управління всіма фінансовими ресурсами країни». Обґрунтуйте свою відповідь.
50. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси це суб'єктивна економічна категорія». Обґрунтуйте свою відповідь.

Практичне заняття № 2

Тема: Фінансова система держави. Органи управління фінансовою системою

Питання для обговорення

1. Історія становлення і розвитку фінансової системи України.
2. Сутність і структура фінансової системи України.
3. Правові та організаційні основи побудови фінансової системи держави.
4. Внутрішня побудова фінансової системи України.
5. Характеристика сфер та ланок фінансової системи України.
6. Організаційна побудова фінансової системи України.
7. Вплив фінансової системи на розвиток економіки країни.

Теми для самостійної роботи

1. Принципи та засади функціонування фінансової системи України в сучасних умовах.
2. Типи фінансових систем їх стисла характеристика.
3. Проблеми становлення та перспективи розвитку фінансової системи України.
4. Тенденції розвитку світової фінансової системи в умовах глобалізації.

5. Напрямки реформування фінансової системи України в повоєнний період.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте стан фінансової системи України в умовах війни. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте основні функції і завдання органів управління фінансовою системою. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте основні напрями реформ, спрямованих на удосконалення фінансової системи України. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи США. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи Китаю. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи Японії. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансових систем Скандинавських країн. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте стан і перспективи розвитку фінансової системи Франції. Зробіть належні висновки.
9. Проаналізуйте стан і перспективи розвитку фінансової системи Німеччини. Зробіть належні висновки.
10. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи Польщі. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. В чому полягає сутність і призначення фінансової системи?
2. Які принципи побудови покладені в основу фінансової системи України?
3. Які функції притаманні фінансовій системі України?
4. Які специфічні ознаки притаманні сферам і ланками фінансової системи?
5. В чому полягає різниця між сферами і ланками фінансової системи?
6. Яка сфера фінансової системи є основною в розподілі фінансових ресурсів?
7. Яка сфера фінансової системи є основною в забезпеченні інших сфер і ланок фінансової системи фінансовими ресурсами?
8. Яке місце в фінансовій системі належить фінансам домогосподарств?
9. Чому міжнародні фінанси входять до складу фінансової системи України?
10. Яка модель притаманна фінансовій системі України?
11. Які моделі побудови фінансових систем Ви знаєте?
12. Які проблеми, на Вашу думку, існують у фінансовій системі України в умовах війни?
13. Яким чином, на Вашу думку, можна побудувати ефективну фінансову систему?
14. Які фактори можуть паралізувати фінансову систему?
15. Які сучасні інструменти регулювання фінансової системи ви знаєте?

16. Чи впливає цифровізація економіки і суспільства на стан та перспективи розвитку фінансової системи?
17. Яку роль відіграє фінансова система у відновленні економіки держави?
18. Чи вірним буде ствердження: «Фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ країни». Обґрунтуйте свою відповідь.
19. Чи вірним буде ствердження: «Фінансова система є основою розвитку економіки держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
20. Чи вірним буде ствердження: «Між ланками фінансової системи існує тісний взаємозв'язок і взаємна обумовленість». Обґрунтуйте свою відповідь.
21. Чи вірним буде ствердження: «Головною сферою фінансової системи є державні фінанси». Обґрунтуйте свою відповідь.
22. Чи вірним буде ствердження: «Фінансова система має внутрішню і організаційну будову». Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси підприємств забезпечують сфери і ланки фінансової системи необхідними фінансовими ресурсами». Обґрунтуйте свою відповідь.
24. Чи вірним буде ствердження: «Принципи формування фінансової системи є однаковими для всіх країн світу». Обґрунтуйте свою відповідь.
25. Чи вірним буде ствердження: «Стабільність фінансової системи залежить від прийняття фінансових рішень державними органами влади». Обґрунтуйте свою відповідь.
26. Чи вірним буде ствердження: «Тенденції зміни у світовій фінансовій системі впливають на стан фінансової системи України». Обґрунтуйте свою відповідь.
27. Чи вірним буде ствердження: «Ефективність фінансової системи залежить від рівня розвитку малого і середнього бізнесу». Обґрунтуйте свою відповідь.

Змістовний модуль 2 Фінансова політика держави та механізм її реалізації

Практичне заняття № 3

Тема: Фінансова політика України на сучасному етапі

Питання для обговорення

1. Фінансова політика як важлива сфера діяльності держави.
2. Сутність фінансової політики.
3. Законодавчо-нормативна база в сфері регулювання фінансової політики.
4. Завдання і принципи фінансової політики.
5. Форми і методи реалізації фінансової політики.
6. Види і типи фінансової політики, їх сутність.
7. Характеристика основних складових фінансової політики.
8. Фінансова стратегія і фінансова тактика.

9. Складові елементи фінансової політики.
10. Органи, що розробляють і реалізують фінансову політику України.

Теми для самостійної роботи

1. Основні напрямки фінансової політики України в сучасних умовах.
2. Фінансова стратегія України.
3. Фінансова тактика як складова фінансової політики держави.
4. Вплив фінансової політики на розвиток суспільства.
5. Вплив фінансової політики на стан фінансової безпеки держави.
6. Види державної регіональної фінансової політики України.
7. Джерела фінансування реалізації державної регіональної політики.
8. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року та їх взаємозв'язок зі стратегією і тактикою фінансової політики.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте основні напрями бюджетної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте основні напрями грошово-кредитної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте основні напрями валютної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте основні напрями податкової політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте основні напрями інвестиційної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте основні напрями митної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте основні напрями соціальної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте основні напрями фінансової політики країн Європейського Союзу. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Що є основною метою фінансової політики?
2. На яких рівнях економіки розглядають поняття «фінансова політика»?
3. Яка мета і які завдання фінансової політики відповідають кожному рівню економіки?
4. Що лежить в основі класифікації типів фінансової політики?
5. Який тип фінансової політики характерний для України на сучасному етапі?
6. З яких етапів складається реалізація фінансової політики?
7. Який регулюючий вплив здійснюється на економічний розвиток країни за допомогою фінансової політики?
8. У чому полягає сутність та особливості фінансової стратегії і фінансової тактики?

9. Які загальні принципи фінансової політики?
10. Які засоби використовуються при здійсненні політики стримування ділової активності?
11. Які позитивні та негативні риси кожного типу фінансової політики?
12. У чому сутність дискреційної і недискреційної фінансової політики?
13. У яких законодавчих актах знаходить відображення сучасна фінансова політика уряду України?
14. Які органи розробляють і реалізують бюджетну політику?
15. Які органи розробляють і реалізують податкову політику?
16. Які органи розробляють і реалізують грошово-кредитну політику?
17. Які органи розробляють і реалізують інвестиційну політику?
18. Які органи розробляють і реалізують митну політику?
19. Які напрями для поліпшення інвестиційного клімату в державі Ви можете запропонувати?
20. Які зміни відбулися в інвестиційному кліматі держави?
21. Які зміни відбулися в митній політиці нашої держави за останні три роки?
22. У чому полягає сутність податкової реформи, яка проводиться в Україні?
23. У чому пролягає сутність реформи фінансової децентралізації, яка проводиться в Україні?
24. Які проблеми стають на заваді проведення ефективної фінансової політики в Україні?
25. Які напрямки удосконалення фінансової політики України ви б запропонували?

Практичне заняття № 4

Тема: Фінансовий механізм, його сутність та структура

Питання для обговорення

1. Сутність і призначення фінансового механізму.
2. Склад і структура фінансового механізму.
3. Об'єкти і суб'єкти управління фінансами.
4. Функції вищих законодавчих і виконавчих органів державної влади в сфері управління фінансами.
5. Фінансове прогнозування і планування: сутність, методи, види.
6. Фінансове забезпечення та фінансове регулювання.
7. Фінансовий контроль: зміст, призначення, організація і методи.
8. Види фінансового контролю, їх стисла характеристика.
9. Система органів фінансового контролю.

Теми для самостійної роботи

1. Дослідження поняття «фінансовий механізм» у вітчизняній і зарубіжній фінансовій літературі.
2. Види фінансових механізмів та їх характеристика.
3. Сутність і характеристика видів фінансового контролю.

4. Роль і значення фінансового механізму у реалізації фінансової політики України.
5. Розкрийте сутність стратегічного і оперативного фінансового планування. Наведіть конкретні приклади.
6. Державний фінансовий контроль: функції, завдання, суб'єкти, об'єкти.
7. Функції і завдання місцевих фінансових органів.
8. Сутність та особливості здійснення муніципального фінансового контролю.
9. Громадський фінансовий контроль: призначення, правові основи та організаційні форми здійснення.
10. Форми та органи здійснення внутрішньогосподарського контролю.
11. Порядок здійснення аудиторського контролю.
12. Види ревізій та особливості їх проведення.
13. Проблеми, що стають на заваді здійснення ефективного фінансового контролю в Україні.
14. Напрями удосконалення системи фінансового контролю в Україні.
15. Міжнародні стандарти проведення фінансового контролю.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте основні повноваження Верховної Ради України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте основні повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте функції і завдання Міністерства фінансів України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте функції і завдання Державної аудиторської служби України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте функції і завдання Державної податкової служби України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте функції і завдання Державної Казначейської служби України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте основні повноваження Рахункової палати у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте функції і завдання Державної служби фінансового моніторингу України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
9. Проаналізуйте повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері управління місцевими фінансами. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. В чому полягає сутність і призначення фінансового механізму?
2. Які основні складові фінансового механізму Ви знаєте?
3. Що відноситься до фінансових важелів?
4. Які фінансові інструменти Ви знаєте?

5. Яким чином можна визначити ефективність фінансового механізму?
6. Які органи здійснюють державний фінансовий контроль в Україні?
7. Які органи здійснюють муніципальний фінансовий контроль в Україні?
8. Який орган державної виконавчої влади є головним спеціалізованим органом фінансового контролю?
9. В чому полягає сутність аудиторського контролю і хто його здійснює?
10. Які методи фінансового контролю Ви знаєте?
11. Які форми фінансового контролю Ви знаєте?
12. В чому полягає різниця між ревізією і аудитом?
13. Які служби на підприємстві здійснюють внутрішньогосподарський фінансовий контроль?
14. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм – це засіб реалізації фінансової політики». Обґрунтуйте свою відповідь.
15. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм приводить в дію фінансову систему держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
16. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм існує тільки на рівні держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
17. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм, що застосовується для здійснення фінансових відносин, у яких безпосередньо бере участь держава, називається регулюючий». Обґрунтуйте свою відповідь.
18. Чи вірним буде ствердження: «Управління фінансовим механізмом здійснюється тільки на рівні директивного механізму». Обґрунтуйте свою відповідь.

Змістовний модуль 3 Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Практичне заняття № 5

Тема: Особливості організації і функціонування фінансів підприємств

Питання для обговорення

1. Сутність та функції фінансів підприємств.
2. Принципи організації фінансів підприємств.
3. Внутрішні і зовнішні фінансових відносин підприємств.
4. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємств.
5. Види та порядок формування грошових фондів підприємств.
6. Критерії поділу підприємств на малі, середні, великі.
7. Фінанси підприємств матеріальної сфери.
8. Зміст фінансів підприємств невиробничої сфери.
9. Фінансовий механізм управління підприємством.
10. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи підприємств.
11. Фінансові результати діяльності підприємств.

Теми для самостійної роботи

1. Особливості фінансів підприємств та їх роль в соціально-економічному розвитку країни.
2. Специфіка організації фінансів підприємств державної форми власності.
3. Особливості організації фінансів комунальних підприємств.
4. Особливості організації фінансів підприємств малого і середнього бізнесу.
5. Особливості організації фінансів спільних підприємств.
6. Особливості організації фінансів акціонерних товариств.
7. Особливості організації фінансів товариств з обмеженою і повною відповідальністю.
8. Особливості організації фінансів командитних товариств.
9. Схема формування, розподілу та використання прибутку підприємств.
10. Показники рентабельності підприємств, методика їх розрахунку.
11. Фінансове стимулювання підприємницької діяльності в Україні.
12. Фінансова підтримка суб'єктів малого бізнесу: вітчизняний і зарубіжний досвід.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте кількість підприємств різних організаційно-правових форм по Україні та в розрізі регіонів за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте фінансово-економічні результати діяльності підприємств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання України.
4. Проаналізуйте систему зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємств України. Зробіть належні висновки.
5. Самостійно оберіть об'єкт дослідження – підприємство. Складіть для даного підприємства схему формування і використання фінансових ресурсів. Вкажіть фонди грошових коштів, які необхідно створити на підприємстві. Опишіть порядок формування і використання коштів даних фондів. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Що розуміють під фінансами підприємств?
2. Які функції виконують фінанси підприємств?
3. Які принципи закладені в основу організації фінансів підприємств?
4. Які фактори впливають на погіршення фінансово-економічних результатів діяльності підприємств?
5. Який вплив здійснила війна на фінансовий стан вітчизняних підприємств?
6. Яким чином, на Ваш погляд, можна зменшити кількість збиткових підприємств?
7. На які цілі підприємство може використати чистий прибуток?
8. З якою метою на підприємствах формується нерозподілений прибуток?

9. В яких формах фінансової звітності підприємств відображається розмір нерозподіленого прибутку?
10. Чи можна використовувати нерозподілений прибуток на погашення збитків підприємства?
11. Яким чином можна збільшити показники прибутковості підприємств?
12. Яким чином підприємства різних організаційно-правових форм можуть зменшити або збільшити розмір статутного капіталу?
13. У підприємства є акціонери, постачальники, дебітори, кредитори. Кому з них буде вигідна інфляція?
14. Які фактори стають на заваді широкого доступу продукції вітчизняних підприємств до ринків країн Європейського Союзу?
15. Чим зумовлена необхідність участі банківського кредиту у складі фінансових ресурсів підприємств?
16. Які інструменти підтримки підприємств використовує держава в умовах війни?
17. Чи вірним буде ствердження: «Фінансове становище держави залежить від ефективності діяльності підприємницьких структур». Обґрунтуйте свою відповідь.
18. Чи вірним буде ствердження: «Чистий прибуток підприємства використовується на його інвестиційно-інноваційний розвиток». Обґрунтуйте свою відповідь.
19. Чи вірним буде ствердження: «Підприємство може ефективно функціонувати без створення фондів грошових коштів». Обґрунтуйте свою відповідь.
20. Чи вірним буде ствердження: «Статутний капітал підприємства може бути використаний для погашення його збитків». Обґрунтуйте свою відповідь.
21. Чи вірним буде ствердження: «Підприємство може отримати кредити в банківських установах на формування статутного капіталу або погашення збитків». Обґрунтуйте свою відповідь.
22. Чи вірним буде ствердження: «Організаційно-правова форма господарювання визначає зміст внутрішніх і зовнішніх фінансових відносин підприємств». Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Чи вірним буде ствердження: «Резервний фонд підприємства використовується на виплату дивідендів по привілейованим акціям». Обґрунтуйте свою відповідь.
24. Чи вірним буде ствердження: «Умовою ефективного функціонування фінансів підприємств є посилення державного регулювання їх діяльності». Обґрунтуйте свою відповідь.
25. Чи вірним буде ствердження: «Наявність фінансових ресурсів у підприємства є гарантією його фінансової стійкості та платоспроможності». Обґрунтуйте свою відповідь.
26. Чи вірним буде ствердження: «Підприємство одночасно може мати хороший фінансовий стан і фінансові труднощі». Обґрунтуйте відповідь.

27. Чи вірним буде ствердження: «Нерозподілений прибуток використовується для збільшення статутного капіталу підприємства». Обґрунтуйте відповідь.

Практичне заняття № 6

Тема: Особливості організації фінансів домогосподарств

Питання для обговорення

1. Домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин.
2. Сутність фінансів домогосподарств.
3. Функції фінансів домогосподарств.
4. Види і склад доходів домогосподарств.
5. Види і склад витрат домогосподарств.
6. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.
7. Теорії, що звертають увагу на роль доходів населення.
8. Бюджет домогосподарства, його структура.
9. Правила складання бюджету домогосподарств.

Теми для самостійної роботи

1. Основні положення теорій стосовно доходів домогосподарств.
2. Роль і місце фінансів домогосподарств у фінансовій системі держави.
3. Електронні продукти за допомогою яких можна здійснювати планування особистих і сімейних фінансів в умовах інформатизації суспільства.
4. Основні правила планування і складання бюджету домогосподарств.
5. Проблеми розвитку малих сімейних підприємств в умовах війни.
6. Структура сукупних ресурсів міських та сільських домогосподарств України.
7. Тенденції зміни структури і обсягів заощадження домогосподарств.
8. Мотивовані і немотивовані заощадження домогосподарств.
9. Причини диференціації життєвого рівня домогосподарств України.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте кількість домогосподарств України, їх розподіл за розміром та місцем проживання за останні 3 роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг і структуру грошових доходів домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте обсяг і структуру споживчих грошових витрат домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг і структуру неспоживчих грошових витрат домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте рівень фінансової грамотності населення України. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізувати склад споживчого кошику в Україні і країнах світу. Зробити належні висновки.

7. Проведіть аналіз стану фінансів домогосподарств Європейського Союзу (ЄС) за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проведіть порівняльний аналіз джерел формування доходів домогосподарств України і країн ЄС. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть порівняльний аналіз сукупних витрат домогосподарств України і країн ЄС. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Яку роль відіграють фінанси домогосподарств у фінансовій системі України?
2. Який існує взаємозв'язок фінансів домогосподарств з іншими сферами та ланками фінансової системи України?
3. Які фактори впливають на стан фінансових домогосподарств в сучасних умовах?
4. Що розуміють під фінансовою поведінкою домогосподарств?
5. Яким чином війна вплинула на стан фінансів домогосподарств?
6. Як держава підтримує домогосподарства в умовах війни?
7. Що означає термін «бюджет домогосподарства»?
8. В чому полягають особливості складання бюджету домогосподарств?
9. За якими показниками можна оцінити стан фінансів домогосподарств?
10. Що відноситься до негрошових доходів домогосподарств?
11. З чого складаються загальні доходи домогосподарств?
12. Як визначаються сукупні ресурси домогосподарств?
13. Що розуміють під споживчими витратами, грошовими витратами та сукупними витратами домогосподарств?
14. З яких складових формуються грошові доходи домогосподарств?
15. Які показники визначають розмір доходів домогосподарств?
16. У чому полягає сутність витрат домогосподарств?
17. Якими документами можуть бути підтвержені доходи і витрати домогосподарств?
18. Чим зумовлена необхідність управління грошовими потоками домогосподарств?
19. Які чинники впливають на ощадну активність домогосподарств у сучасних умовах?
20. Якими ви бачите перспективи розвитку фінансів домогосподарств України?
21. Яким чином склад споживчого кошику впливає на встановлення розміру прожиткового мінімуму доходів громадян?
22. Що розуміють під фінансовою свободою домогосподарств?
23. Яка основна мета інвестування в людський капітал?
24. Чи існує зв'язок між якістю життя та інвестиціями в людський капітал?
25. Які реформи спрямовані на розвиток фінансів домогосподарств України?
26. Який передовий зарубіжний досвід можна застосувати у сфері управління фінансами домогосподарств України?

Змістовний модуль 4 Державні фінанси

Практичне заняття № 7

Тема: Сутність та призначення бюджету держави

Питання для обговорення

1. Бюджет держави як економічна, фінансова, правова категорія.
2. Характеристика бюджету як основного фінансового плану держави.
3. Роль і значення бюджету у стабілізації фінансової системи держави.
4. Взаємозв'язок державного бюджету з іншими фінансовими планами держави.
5. Функції бюджету їх стисла характеристика.
6. Державний бюджет як об'єкт управління.
7. Специфічні ознаки бюджетних відносин.
8. Бюджетний устрій.
9. Сутність і структура бюджетної системи України.
10. Принципи побудови бюджетної системи України.
11. Призначення загального і спеціального фондів державного бюджету.
12. Класифікація доходів державного бюджету України.
13. Класифікація видатків державного бюджету України.
14. Сутність та причини появи дефіциту (профіциту) бюджету.
15. Види дефіциту (профіциту) державного бюджету.
16. Джерела фінансування дефіциту державного бюджету України.
17. Наслідки дефіциту державного бюджету.
18. Бюджетне планування і регулювання.
19. Сутність та стадії бюджетного процесу.

Теми для самостійної роботи

1. Історичні аспекти розвитку державного бюджету.
2. Законодавчо-нормативні акти в сфері регулювання бюджетних відносин.
3. Методика розрахунку дефіциту державного бюджету.
4. Сутність і структура бюджетного механізму.
5. Система касового виконання державного бюджету.
6. Напрями удосконалення бюджетного планування і бюджетного регулювання в Україні.
7. Тактичні і стратегічні заходи, спрямовані на скорочення дефіциту державного бюджету.
8. Бюджетні права органів законодавчої і виконавчої влади.
9. Зарубіжний досвід управління бюджетом.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте обсяг і структуру доходів державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг і структуру видатків державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.

3. Проаналізуйте джерела формування загального фонду державного бюджету за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг міжбюджетних трансфертів, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте розмір дефіциту державного бюджету України і його обсяг у відсотках до ВВП за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте обсяг видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення населення за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте розмір дефіциту бюджету країн світу та джерела його фінансування за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте зарубіжний досвід управління дефіцитом державного бюджету. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Яким чином державний бюджет здійснює вплив на економіку і соціальну сферу?
2. Яку частку в структурі державного бюджету займають податкові надходження?
3. Що розуміють під бюджетним запитом?
4. Що таке бюджетний розпис і ким він затверджується?
5. В чому полягає різниця між бюджетною декларацією і бюджетною резолюцією?
6. Хто відноситься до розпорядників бюджетних коштів?
7. Що розуміють під касовим виконанням бюджету?
8. Які системи касового виконання бюджетів Ви знаєте?
9. Які зміни відбулися в структурі доходів і видатків державного бюджету в останні роки?
10. Що входить до складу доходів від операцій з капіталом?
11. Які види міжбюджетних трансфертів передаються з державного бюджету місцевим бюджетам?
12. Які Ви знаєте види бюджетного планування?
13. За допомогою яких методів здійснюється бюджетне планування і прогнозування?
14. З якого року Україна перейшла на середньострокове бюджетне планування?
15. З якого року і з якою метою в Україні почав застосовуватися програмно-цільовий метод?
16. На яких принципах базується бюджетна система України?
17. Які фактори впливають на побудову бюджетної системи?
18. Який існує взаємозв'язок між бюджетним устроєм і бюджетною системою?
19. В чому полягають специфічні особливості бюджетних відносин?
20. Які способи фінансування бюджетного дефіциту застосовуються в сучасних умовах?

21. Чи вірним буде таке висловлювання: «Дефіцит бюджету завжди є негативним явищем». Обґрунтуйте відповідь.
22. Чи вірним буде твердження: «Країни з розвиненою ринковою економікою мають бездефіцитний бюджет». Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Які фактори внутрішнього і зовнішнього середовища викликають появу дефіциту державного бюджету України?
24. Які заходи Ви можете запропонувати для зменшення дефіциту державного бюджету України?
25. Які причини викликають появу дефіциту бюджету в країнах ЄС?
26. Які заходи застосовують країни ЄС для зменшення дефіциту бюджету?
27. Чи завжди наявність дефіциту бюджету носить негативний характер?
28. Який вид бюджетного дефіциту напряму залежить від дій уряду: структурний чи циклічний?
29. У чому полягає різниця між активним і пасивним дефіцитом бюджету?
30. Які граничні межі бюджетного дефіциту?
31. Які міжнародні фінансові інститути і організації надають кошти на погашення дефіциту державного бюджету України в умовах війни?
32. Як збільшити доходи державного бюджету України?
33. Як оптимізувати видаткову частину державного бюджету України?
34. Чи існує різниця між поняттями «видатки» і «витрати» державного бюджету?
35. Які стадії бюджетного процесу Ви знаєте?
36. Яким чином встановлюється факт перевиконання надходжень державного бюджету?
37. Які функції виконує Державна казначейська служба України в управлінні бюджетними коштами?
38. Які функції виконує Рахункова палата в управлінні бюджетними коштами?
39. Яким чином здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства?

Практичне заняття № 8

Тема: Державний кредит та державний борг

Питання для обговорення

1. Державний кредит: економічна сутність, функції, форми.
2. Економічна сутність і причини виникнення державного боргу.
3. Класифікація державного боргу за різними ознаками.
4. Показники оцінки державного боргу.
5. Управління внутрішнім державним боргом.
6. Особливості управління зовнішнім державним боргом.
7. Погашення та обслуговування державного боргу.
8. Порядок планування залучення і обслуговування державного боргу України.

Теми для самостійної роботи

1. Порівняльна характеристика національного і зарубіжного досвіду використання державного кредиту.
2. Етапи формування державного боргу України.
3. Вплив державного боргу на фінансове становище держави.
4. Причини формування зовнішнього і внутрішнього державного боргу в сучасних умовах.
5. Методи управління внутрішнім і зовнішнім державним боргом.
6. Зарубіжний досвід управління державним боргом.
7. Державні позики та їх роль в економічному і фінансовому розвитку України.
8. Порядок здійснення випуску облігацій внутрішньої і зовнішньої позики.
9. Нормативно-законодавче регулювання державного кредиту і державного боргу в Україні.
10. Вивчення міжнародного досвіду врегулювання боргових проблем.
11. Вітчизняний досвід цільового використання державного кредиту.
12. Органи управління державним боргом.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте структуру і обсяги внутрішнього державного боргу України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте структуру і обсяги зовнішнього державного боргу України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте структуру і обсяги гарантованого державою боргу за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте витрати державного бюджету на погашення та обслуговування державного боргу за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте обсяг державного боргу у відсотках до валового внутрішнього продукту в Україні та країнах ЄС за останні п'ять років. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте обсяг зовнішнього державного боргу на душу населення в Україні та країнах ЄС за останні п'ять років. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте структуру державного боргу, номінованого в іноземних валютах за останні три роки. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Який існує зв'язок між державним кредитом і дефіцитом державного бюджету?
2. Які відмінні риси має державний кредит в порівнянні з іншими видами кредиту?
3. В чому полягає відмінність і взаємозв'язок державного кредиту і державного боргу?
4. Яким чином державний борг впливає на фінансову безпеку держави?
5. За якими ознаками класифікується державний борг?

6. Які причини виникнення державного боргу України в сучасних умовах?
7. Яким чином можна зменшити розмір державного боргу?
8. Чи впливає державний борг на рівень життя населення?
9. В чому полягає різниця між державним боргом і гарантованим державною боргом?
10. Який розмір зовнішнього боргу приходить на душу населення України?
11. Які країни світу мають найвищий розмір державного боргу?
12. Які країни ЄС мають проблеми з управлінням державним боргом?
13. Які існують методи управління державним боргом?
14. Які органи здійснюють управління державним боргом в Україні?
15. Які показники оцінки державного боргу Ви знаєте?
16. Які показники характеризують міжнародну ліквідність і платоспроможність держави?
17. Які можливі напрями розв'язання боргової кризи в Україні?
18. Який орган визначає умови здійснення державних запозичень?

Практичне заняття № 9

Тема: Фінансові аспекти діяльності державних цільових фондів

Питання для обговорення

1. Сутність та мета створення державних цільових фондів.
2. Класифікація державних цільових фондів за різними ознаками.
3. Джерела формування доходів державних цільових фондів.
4. Напрямки використання коштів державних цільових фондів.
5. Види цільових фондів, які створюються в зарубіжних країнах.

Теми для самостійної роботи:

1. Історичні аспекти формування державних цільових фондів в Україні.
2. Законодавчо-нормативна база регулювання державних цільових фондів в Україні.
3. Роль і значення державних цільових фондів у регулюванні соціально-економічних процесів.
4. Характеристика державних цільових фондів як ланки фінансової системи України.
5. Види та характеристика діяльності бюджетних цільових фондів.
6. Види і характеристика діяльності позабюджетних цільових фондів.
7. Джерела формування та напрями використання економічних державних цільових фондів.
8. Джерела формування та напрями використання соціальних державних цільових фондів.
9. Види та специфіка діяльності науково-дослідних державних цільових фондів.
10. Структура пенсійної системи України.
11. Напрямки реформування пенсійної системи України.
12. Джерела погашення дефіциту Пенсійного фонду України.

13. Порядок використання коштів державних цільових фондів.
14. Особливості сучасної практики створення і функціонування державних цільових фондів в Україні та країнах ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямів використання коштів Пенсійного фонду України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проведіть аналіз міжнародного досвіду функціонування пенсійних фондів. Зробіть належні висновки.
3. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Фонду державного майна України. Зробіть належні висновки.
4. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Резервного фонду державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Проведіть аналіз використання коштів державного Фонду розвитку підприємництва за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Українського державного фонду підтримки фермерських господарств.

Ситуації для обговорення

1. Чим пояснюється необхідність функціонування державних цільових фондів?
2. Які соціальні фонди створені в Україні?
3. Які економічні фонди функціонують в Україні?
4. Які науково-дослідні фонди створені в Україні і яка мета їх діяльності?
5. Чи можна створювати позабюджетні фонди органам державної влади?
6. На які цілі використовуються кошти Державного фонду регіонального розвитку?
7. Які причини зумовлюють появу дефіциту Пенсійного фонду України?
8. Які існують джерела фінансування дефіциту Пенсійного фонду України?
9. Яка мета та основні напрямки проведення пенсійної реформи в Україні?
10. Який граничний розмір резервного фонду державного і місцевих бюджетів?
11. Хто затверджує загальну суму резервного фонду державного і місцевих бюджетів?

Змістовний модуль 5 Місцеві фінанси та податкова система України

Практичне заняття № 10

Тема: Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

Питання для обговорення

1. Об'єктивні передумови виникнення місцевих фінансів.
2. Еволюція розвитку науки про місцеві фінанси.
3. Сутність місцевих фінансів.
4. Функції місцевих фінансів, їх характеристика.
5. Об'єкти і суб'єкти місцевих фінансів.
6. Характеристика системи місцевих фінансів України.
7. Класифікація доходів місцевих бюджетів.
8. Класифікація видатків місцевих бюджетів.
9. Бюджетний процес на місцевому рівні.

Теми для самостійної роботи

1. Історичні аспекти розвитку науки про місцеві фінанси.
2. Історія становлення і розвитку системи місцевого самоврядування в Україні.
3. Взаємозв'язок державних і місцевих фінансів.
4. Дискусійні питання сутності і функцій місцевих фінансів.
5. Місцеві фінанси та їх роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури.
6. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту
7. Особливості фінансових відносин в сфері місцевих фінансів.
8. Особливості функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування.
9. Надходження і витрати бюджету розвитку місцевих бюджетів.
10. Порядок формування і види цільових фондів органів місцевого самоврядування.
11. Сучасний стан і перспективи розвитку системи місцевих фінансів в Україні.
12. Зміни у нормативно-правовій базі регулювання місцевих фінансів в умовах війни.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте зміни кількості місцевих бюджетів України, що відбулися за останні тири роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад України. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте динаміку та структуру доходів місцевих бюджетів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.

4. Проаналізуйте обсяг і частку місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів України. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте обсяг і частку місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів країн ЄС. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте динаміку та структуру видатків місцевих бюджетів України за останні три роки.
7. Проаналізуйте склад і обсяг доходів бюджету Чернігівської області. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте склад і обсяг видатків бюджету Чернігівської області. Зробіть належні висновки.
9. Проаналізуйте склад і обсяг доходів бюджету м. Чернігова. Зробіть належні висновки.
10. Проаналізуйте склад і обсяг видатків бюджету м. Чернігова. Зробіть належні висновки.
11. Проаналізуйте обсяги надходжень до зведеного бюджету областями України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
12. В табличній або схематичній формі наведіть стадії, заходи, виконавців, терміни бюджетного процесу на місцевому рівні.
13. Складіть схему стосовно джерел формування і напрямів використання місцевих фінансових ресурсів населеного пункту в якому Ви проживаєте. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Коли виникла наука про місцеві фінанси?
2. Які основні передумови розвитку місцевих фінансів Ви знаєте?
3. Які функції виконують місцеві фінанси?
4. Що входить до системи місцевих фінансів?
5. В якому законодавчому акті відображено порядок формування і використання коштів місцевих бюджетів?
6. В чому полягають специфічні особливості місцевих фінансів як складової фінансової системи держави
7. Яка хронологія прийняття законодавчо-нормативних актів, що регламентують функціонування місцевих фінансів в Україні?
8. В якому році Україна приєдналася до Європейської Хартії місцевого самоврядування?
9. Як вплинуло на розвиток місцевих фінансів в Україні приєднання до Європейської Хартії місцевого самоврядування?
10. Які складові включає система місцевих фінансів?
11. Яка частка ВВП перерозподіляється через місцеві бюджети в Україні та країнах ЄС?
12. Які проблеми у формуванні доходів місцевих бюджетів існують в сучасних умовах?
13. Які загальнодержавні податки і збори закріплені за місцевими бюджетами?
14. Що входить до складу власних доходів місцевих бюджетів?

15. Яку частку займають місцеві податки і збори у власних доходах місцевих бюджетів?
16. Що входить до складу доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад?
17. З чого складаються доходи загального фонду районних бюджетів?
18. Як формуються доходи загального фонду обласних бюджетів?
19. Яким чином війна вплинула на стан місцевих бюджетів України?
20. Чи можуть місцеві бюджети прийматися з дефіцитом (профіцитом)?
21. Яку роль відіграють податкові та неподаткові надходження, а також доходи від операцій з капіталом та трансферти у формуванні доходів місцевих бюджетів?
22. Чи можуть органи місцевого самоврядування розміщувати тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів на депозитних рахунках в банківських установах?
23. В яких випадках місцевим бюджетам надаються позики?
24. З якою метою здійснюються місцеві запозичення?
25. На які цілі і напрямки спрямовується значна частина видатків місцевих бюджетів?
26. Які існують критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами?
27. Які видатки здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад?
28. Які видатки здійснюються з обласних бюджетів?
29. Які види видатків можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів?
30. Який існує порядок складання прогнозів місцевих бюджетів та проєктів місцевих бюджетів?
31. Які органи та в які терміни здійснюють складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету?
32. Які матеріали додаються до проєкту рішення про місцевий бюджет?
33. Які органи і в який термін затверджують місцеві бюджети?
34. Яким чином здійснюється виконання місцевих бюджетів?
35. Який орган і в який термін подає звітність про виконання місцевих бюджетів?
36. З якого року в Україні проводиться реформа фінансової децентралізації і яка головна мета її проведення?
37. В чому полягає сутність партисипативного бюджетування?
38. Які види міжбюджетних трансфертів передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів?
39. Який існує порядок визначення і перерахування реверсної дотації?
40. Які види міжбюджетних трансфертів передаються між місцевими бюджетами?
41. Яку роль відіграють місцеві фінанси у зміцненні економічної самостійності адміністративно-територіальних одиниць?

Практичне заняття № 11

Тема: Становлення і розвиток податкової системи України

Питання для обговорення

1. Передумови виникнення і розвитку податків.
2. Сутність і функції податків.
3. Класифікація податків за різними ознаками.
4. Загальнодержавні податки і збори.
5. Місцеві податки та збори.
6. Види прямих податків.
7. Сутність і значення непрямих податків.
8. Види непрямих податків.
9. Економічна сутність і роль податків у формуванні державного і місцевих бюджетів.
10. Елементи системи оподаткування їх сутність.
11. Етапи становлення і розвитку податкової системи України.
12. Сутність та структура податкової системи України.
13. Напрями реформування податкової системи України.
14. Сутність та основні напрямки податкової політики України.
15. Податковий механізм та характеристика його складових елементів.
16. Завдання і функції податкових органів України.

Теми для самостійної роботи

1. Наукові основи теорії податків і їх сутність.
2. Історія становлення та розвитку податків в Україні.
3. Оподаткування фізичних осіб: національний і закордонний досвід.
4. Оподаткування юридичних осіб: національний і закордонний досвід.
5. Етапи реформування податкової системи України.
6. Відмінні риси податкової системи України від податкових систем країн з розвинутою ринковою економікою.
7. Класифікація податкової політики за різними ознаками.
8. Методика оцінки ефективності податкової політики України.
9. Сутність і характеристика складових податкового механізму.
10. Податок на додану вартість: сутність та значення, платники, методика сплати в бюджет.
11. Пільги з податку на додану вартість.
12. Акцизний податок, його економічна сутність, платники і порядок визначення суми.
13. Мито як джерело доходів бюджету.
14. Податок на прибуток підприємств: економічний зміст, платники і ставки податку, об'єкт оподаткування.
15. Система пільг з податку на прибуток підприємств.
16. Етапи розвитку податку на доходи фізичних осіб в Україні.
17. Проблеми в оподаткуванні доходів фізичних осіб на напрямки їх вирішення.

18. Місцеві податки і збори, які стягувалися до прийняття Податкового Кодексу України.
19. Проблеми стягнення місцевих податків і зборів в сучасних умовах.
20. Платники місцевих податків та зборів.
21. Порівняльна характеристика системи місцевого оподаткування України і країн ЄС.
22. Дослідження зарубіжного досвіду місцевого оподаткування та можливостей його застосування у вітчизняній практиці.
23. Напрями вдосконалення системи адміністрування місцевих податків і зборів в Україні.
24. Способи ухилення від сплати податків в Україні.
25. Податкові ризики, пов'язані із ухиленням від сплати податків.
26. Фінансова і юридична відповідальність за ухилення від сплати податків.
27. Проблеми функціонування податкової системи України в умовах війни.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують юридичні особи в Україні. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують юридичні особи в країнах ЄС. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують фізичні особи в Україні. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують фізичні особи в країнах ЄС. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте структуру і обсяг податкових надходжень державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте структуру і обсяг податкових надходжень місцевих бюджетів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте надходження загальнодержавних та місцевих податків і зборів до дохідної частини бюджетів країн ЄС. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте наслідки впливу війни на стан податкової системи України. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Коли податки почали сприйматися як основне джерело доходів бюджету?
2. В чому полягає сутність податків?
3. Що лежить в основі поділу податків на прями і непрямі?
4. Чим викликана необхідність використання непрямих податків?
5. Які характерні особливості податку, порівняно з іншими обов'язковими платежами до бюджету?
6. Які групи податків розрізняють залежно від об'єкту оподаткування?
7. Які принципи оподаткування Адама Сміта лягають в основу побудови податкових систем країн світу?
8. На яких принципах базується податкове законодавство в Україні?
9. Коли була створена податкова система України?

10. Які моделі податкових систем було закладено в основу побудови податкової системи України?
11. Які податки входять до складу податку на майно?
12. Що таке податкова політика і які завдання уряд повинен вирішувати методами бюджетно-податкової політики?
13. Яким критеріям повинна відповідати податкова політика?
14. Коли доцільно застосовувати стримуючу бюджетно-податкову політику, а коли – стимулюючу?
15. Як визначається рівень податкового навантаження?
16. Чи існує різниця між поняттями податкова система та система оподаткування?
17. Які фактори впливають на структуру податкової системи?
18. Які основні етапи розвитку податкової системи України Ви знаєте?
19. Що входить до структури податкової системи?
20. Які податкові пільги застосовують в Україні?
21. Яким чином розраховується рівень податкового навантаження на одного суб'єкта господарювання?
22. Яким чином розраховується рівень податкового потенціалу країни?
23. Чи вірним буде висловлювання: «Відсутність податків в державі паралізує її фінансову систему»? Обґрунтуйте свою відповідь.
24. Чи вірним буде висловлювання: «Податковий механізм це складова бюджетного механізму». Обґрунтуйте свою відповідь.
25. Чи вірним буде таке висловлювання: «Податкова політика реалізується через податковий механізм». Обґрунтуйте відповідь.
26. У чому полягає сутність податкової реформи, яка проводиться в Україні?

Змістовний модуль 6. Страховий та фінансовий ринок України

Практичне заняття № 12

Тема: Становлення і розвиток страхового ринку України

Питання для обговорення

1. Економічна сутність та необхідність страхування.
2. Принципи страхування.
3. Функції страхування та їх стисла характеристика.
4. Роль страхового ринку в стабілізації фінансової системи України.
5. Особливості фінансових відносин у страховій сфері.
6. Класифікація страхування за різними ознаками.
7. Класифікація доходів страховика.
8. Економічний зміст та структура витрат страховика.
9. Сутність і методи перестрахування.
10. Механізм застосування співстрахування.
11. Сутність та складові страхового ринку України.
12. Страхові посередники, що діють на страховому ринку.
13. Нагляд за страховою діяльністю в Україні.

14. Етапи формування страхового ринку України.
15. Основні тенденції розвитку страхового ринку України.

Теми для самостійної роботи

1. Етапи розвитку страхового ринку України.
2. Дослідження впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на розвиток страхового ринку України.
3. Перспективи розвитку страхового ринку України.
4. Стан і перспективи розвитку інфраструктури страхового ринку України.
5. Стан та перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні.
6. Стан та перспективи розвитку ринку майнового страхування в Україні.
7. Становлення та перспективи розвитку ринку перестраховання в Україні.
8. Становлення та перспективи розвитку страхування військових ризиків в Україні.
9. Характеристика європейської і американської класифікації страхових ризиків.
10. Види прибутку страховика методика їх розрахунку.
11. Специфічні особливості оподатковування страхової діяльності в Україні.
12. Оцінка ефективності діяльності страхових компаній України.
13. Органи державного регулювання страхової діяльності в Україні.
14. Напрямки підвищення фінансової надійності страхових компаній України.

Завдання для самостійної роботи

1. Проведіть аналіз показників діяльності страхових компаній України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проведіть аналіз показників діяльності страхового ринку України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проведіть аналіз розміру і структури страхових виплат за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проведіть аналіз показників страхування життя в Україні за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проведіть аналіз проблем і перспектив розвитку медичного страхування в Україні. Зробіть належні висновки.
6. Проведіть аналіз показників страхування ризиків в Україні за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проведіть аналіз обсягів і структури перестраховання в Україні за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проведіть аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання страхових ринків. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку кіберстрахування у вітчизняній і зарубіжній практиці. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. В чому полягає сутність і призначення страхування?

2. Які фактори впливають на розвиток страхування в сучасних умовах?
3. Які, на Ваш погляд, перспективні напрямки розвитку страхування в Україні?
4. Які основні поняття, що використовуються в страхуванні, визначенні в Законі України «Про страхування»?
5. Які специфічні ознаки притаманні страховим відносинам?
6. В чому полягає необхідність використання перестраховування?
7. Яку роль відіграють іноземні страховики на страховому ринку України?
8. Яким чином війна вплинула на стан страхового ринку України?
9. У чому полягає зміст державного нагляду за страховою діяльністю в Україні?
10. Як розраховуються фінансові результати страхових компаній?
11. Які об'єднання страховиків Ви знаєте?
12. Як збільшити прибуток страхової компанії?
13. В чому полягає різниця між перестраховуванням і співстраховуванням?
14. Яка система класифікації страхових ризиків використовується в Україні?
15. Які ризики виникають при особистому страхуванні?
16. Які види ризиків найбільш частіше страхуються в Україні?
17. Як підвищити довіру населення до страхових послуг?
18. Які види страхування можна здійснити онлайн?
19. Чи вірним буде висловлювання: «Страхування це джерело внутрішніх інвестицій в економіку країни». Зробіть належний висновок.
20. Чи вірним буде висловлювання: «Страхування ризиків це передумова інноваційно-інвестиційного розвитку економіки держави». Зробіть належний висновок.

Практичне заняття № 13

Тема: Роль і значення фінансового ринку у фінансовій системі держави

Питання для обговорення

1. Сутність і призначення фінансового ринку.
2. Визначення фінансового ринку за економічною сутністю.
3. Визначення фінансового ринку з організаційного погляду.
4. Мета функціонування фінансового ринку.
5. Функції фінансового ринку та їх характеристика.
6. Класифікація фінансового ринку за різними ознаками.
7. Структура фінансового ринку.
8. Складові ринку грошей.
9. Складові ринку капіталів.
10. Характеристика інструментів фінансового ринку.
11. Сутність і види фінансових послуг.
12. Функції і завдання державних органів, що здійснюють регулювання фінансового ринку України.

Теми для самостійної роботи

1. Історія розвитку фінансового ринку України.
2. Правове регулювання діяльності фінансового ринку в Україні.
3. Суб'єктно-об'єктна характеристика фінансового ринку України.
4. Фінансові інструменти фінансового ринку, їх економічна й правова природа.
5. Місце і роль фінансового ринку у фінансовій системі України.
6. Специфічні особливості взаємовідносин продавців та покупців на фінансовому ринку.
7. Міжнародні стандарти розвитку фінансового ринку.
8. Дослідження впливу впровадження військового стану на стан фінансового ринку України.
9. Види цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку України.
10. Характеристика форм і видів кредитів, що надаються фізичним і юридичним особам в Україні.
11. Особливості функціонування первинного і вторинного ринку цінних паперів.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте сучасний стан розвитку фінансового ринку України. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте сучасний стан розвитку фондового ринку України. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте сучасний стан розвитку кредитного ринку України. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте стан розвитку лізингового кредитування в Україні. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте сучасний стан розвитку валютного ринку України. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте сучасний стан розвитку міжбанківського ринку України. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте сучасний стан розвитку облікового ринку України. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Які чинники визначають сучасні тенденції розвитку фінансового ринку в Україні?
2. За якими ознаками здійснюється класифікація фінансового ринку?
3. Хто є суб'єктами фінансового ринку?
4. Що є об'єктом фінансового ринку?
5. Які фінансові інструменти обертаються на фінансовому ринку України?
6. Яку роль виконують домогосподарства як суб'єкти фінансового ринку?
7. Яким чином держава втручається у функціонування фінансового ринку?
8. Як класифікуються фінансові інструменти за рівнем ризику?
9. Які види валютного курсу Ви знаєте?

10. Які існують методи регулювання валютного курсу?
11. Які фактори впливають на формування та функціонування валютного ринку України?
12. Яку діяльність здійснюють страхові компанії на фінансовому ринку України?
13. З якою метою створюються фондові біржі?
14. Як формуються доходи фондової біржі?
15. Які операції здійснюються на фондових біржах?
16. З якого року в Україні випускаються військові облігації?
17. Де можна придбати військові облігації і яка їх дохідність?
18. Які складові включає інфраструктура фінансового ринку?
19. Які функції виконують фінансові посередники на фінансовому ринку України?
20. В чому різниця біржового та позабіржового способу розміщення цінних паперів?

Змістовний модуль 7 Фінансова безпека та міжнародні фінанси

Практичне заняття № 14

Тема: Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки держави

Питання для обговорення

1. Сутність поняття «фінансова безпека держави».
2. Місце фінансової безпеки в системі економічної безпеки держави.
3. Суб'єкти фінансової безпеки держави.
4. Складові фінансової безпеки держави їх характеристика.
5. Індикатори оцінки фінансової безпеки держави.
6. Напрями підвищення фінансової безпеки держави.
7. Основні загрози фінансовій безпеці України в сучасних умовах.

Теми для самостійної роботи

1. Проблеми забезпечення фінансової безпеки України в умовах невизначеності та ризику.
2. Правове регулювання фінансової безпеки України.
3. Система управління фінансовою безпекою України.
4. Характеристика функцій і завдань органів забезпечення фінансової безпеки України.
5. Механізм забезпечення фінансової безпеки України.
6. Взаємозв'язок між складовими фінансової безпеки держави.
7. Підходи до оцінки рівня фінансової безпеки держави.
8. Ризики фінансової безпеки України.
9. Сучасні методи зниження загроз фінансовій безпеці держави.
10. Заходи спрямовані на зміцнення фінансової безпеки України.
11. Роль і значення фінансової системи в забезпеченні фінансової безпеки держави.

12. Напрями забезпечення фінансової безпеки України в умовах розвитку цифрової економіки.
13. Напрями забезпечення фінансової безпеки України в умовах війни.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте поточні загрози фінансовій безпеці України. Зробіть належні висновки.
2. Проведіть аналіз індикаторів і загроз бюджетної безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
3. Проведіть аналіз індикаторів і загроз боргової безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
4. Проведіть аналіз індикаторів і загроз податкової безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
5. Проведіть аналіз індикаторів і загроз інвестиційної безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
6. Проведіть аналіз індикаторів і загроз інноваційної безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
7. Проведіть аналіз індикаторів і загроз грошово-кредитної безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
8. Проведіть аналіз індикаторів і загроз валютної безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть аналіз індикаторів і загроз зовнішньоекономічної безпеки Україні. Зробіть належні висновки.
10. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки банківської системи Україні. Зробіть належні висновки.
11. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки фінансового ринку Україні. Зробіть належні висновки.
12. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки страхового ринку Україні. Зробіть належні висновки.
13. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки регіонів України. Зробіть належні висновки.
14. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки домогосподарств України. Зробіть належні висновки.
15. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки суб'єктів господарювання України. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Які складові входять до складу національної безпеки?
2. Що розуміють під національними економічними інтересами?
3. Що розуміють під поняттями «економічна безпека» та «фінансова безпека»?
4. Які зміни відбулися у правовому забезпеченні і теоретико-методологічному розумінні економічної безпеки?
5. Що розуміють під загрозами економічній безпеці держави?
6. Які внутрішні і зовнішні фактори визначають стан фінансової безпеки

- держави?
7. Чому фінансову безпеку вважають найважливішою складовою економічної безпеки держави?
  8. Які індикатори визначають рівень економічної безпеки держави та які їх граничні значення?
  9. Які індикатори визначають рівень фінансової безпеки держави та які їх граничні значення?
  10. Що розуміють під механізмом забезпечення фінансової безпеки держави?
  11. Чи впливає війна на стан фінансової безпеки держави та її складових?
  12. Чим валютна безпека відрізняється від грошово-кредитної?
  13. Чи вірним буде висловлювання: «Фінансова безпека це один із найважливіших напрямів фінансової політики України»? Обґрунтуйте свою відповідь.
  14. Чи вірним буде висловлювання: «Без забезпечення фінансової безпеки, неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою»? Обґрунтуйте свою відповідь.
  15. Чи вірним буде висловлювання: «Підвищення рівня фінансової грамотності і фінансової культури домогосподарств є запорукою забезпечення окремих складових фінансової безпеки держави». Обґрунтуйте свою відповідь.

Практичне заняття № 15

Тема: Міжнародні фінанси у глобальній економіці

Питання для обговорення

1. Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів.
2. Передумови виникнення та історія розвитку науки про міжнародні фінанси.
3. Функції і специфічні ознаки міжнародних фінансів.
4. Роль і значення міжнародних фінансів у системі зовнішньоекономічних відносин.
5. Суб'єкти і об'єкти міжнародних фінансових відносин.
6. Еволюція розвитку світової фінансової системи.
7. Структура світової фінансової системи.
8. Основні елементи та види світової валютної системи.
9. Міжнародні розрахункові грошові одиниці.
10. Причини виникнення міжнародних фінансових інститутів.
11. Всесвітні та регіональні міжнародні фінансові інститути.
12. Особливості фінансів країн ЄС.

Теми для самостійної роботи

1. Історія розвитку науки про міжнародні фінанси.
2. Сутність та складові міжнародної фінансової політики держави.
3. Історія створення та особливості функціонування Банку міжнародних розрахунків.

4. Міжнародний валютний фонд (МВФ): сфера діяльності, механізми кредитування.
5. Група Світового банку: діяльність, структура, механізми кредитування.
6. Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР): діяльність, структура, механізми кредитування.
7. Фінансова та консультаційна допомога Україні з боку Європейського інвестиційного банку (ЄІБ).
8. Особливості діяльності офшорних зон.
9. Напрями протидії вивезення капіталу в офшорні зони.
10. Міжнародні фінансові центри та тенденції їх розвитку в сучасних умовах.
11. Сучасний стан та перспективи співробітництва України і МВФ.
12. Перспективи розвитку співробітництва України з групою Світового банку.
13. Європейський банк реконструкції та розвитку та напрями співпраці з Україною.
14. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку міжнародного фінансового ринку.
15. Характеристика та основні тенденції розвитку міжнародного фондового ринку.
16. Стан і перспективи розвитку міжнародного ринку кредитних ресурсів.
17. Тенденції та аналіз поточного стану світового валютного ринку.
18. Основні етапи формування ринку єврооблігацій.
19. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій.
20. Особливості функціонування міжнародного ринку дорогоцінних металів.
21. Стан та перспективи розвитку міжнародного страхового ринку.
22. Проблеми подальшої інтеграції України в світовий фінансовий простір.
23. Особливості функціонування і розвитку світової фінансової системи.
24. Особливості організації міжнародних валютно-фінансових відносин.
25. Етапи фінансово-економічної інтеграції в Європі.
26. Фінансова політика України у контексті поглиблення європейської інтеграції.
27. Особливості формування бюджету ЄС.
28. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах ЄС.
29. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики.
30. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи ЄС.
31. Проблеми та перспективи розвитку фінансових відносин України і країн членів ЄС.
32. Стан та перспективи розвитку євроринку.
33. Характеристика інструментів ринку єврооблігацій.
34. Перспективи розвитку ринку єврооблігацій.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте обсяг кредитування та фінансової допомоги Україні по лінії МВФ. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг кредитування та фінансової допомоги Україні по лінії Міжнародного банку реконструкції та розвитку. Зробіть належні висновки.

3. Проаналізуйте обсяг кредитування підприємств малого і середнього бізнесу України по лінії Європейського банку реконструкції та розвитку. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг кредитування та фінансової допомоги Україні по лінії Європейського інвестиційного банку. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте проблеми функціонування світової фінансової системи у сучасних умовах. Зробіть належні висновки.
6. Виявіть можливості активізації участі Україні в операціях на міжнародному фінансовому ринку. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте етапи впровадження єдиної європейської валюти – євро.
8. Проаналізуйте фінансові передумови створення Європейського Союзу.
9. Визначте критерії та порядок вступу нових держав до складу країн Європейського Союзу.
10. Проаналізуйте стан і проблеми фінансового розвитку країн-членів ЄС за останні три роки. Зробіть належні висновки.
11. Проаналізуйте напрями розвитку співпраці України з країнами ЄС. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Які функції виконують міжнародні фінанси?
2. Яке місце займають міжнародні фінанси у фінансовій системі держави?
3. Хто є суб'єктами міжнародних фінансових відносин?
4. Що входить у поняття «міжнародне фінансове право»?
5. Які напрями включає міжнародна фінансова політика?
6. Що таке валютна інтервенція?
7. Як визначити рівень девальвації валюти?
8. Як визначити рівень ревальвації валюти?
9. Що таке диверсифікація валютних резервів? Як вона досягається?
10. Які є види котирування валют?
11. Що розуміють під міжнародним фінансовим ринком?
12. На які сегменти можна поділити міжнародний фінансовий ринок?
13. У чому полягає принципова відмінність міжнародного фінансового ринку від національного?
14. Чим відрізняється форвардний курс від курсу СПОТ?
15. Які організації входять до складу групи Світового банку?
16. Що являють собою міжнародні фінансові потоки?
17. Як встановлюється валютний курс?
18. Яка мета створення Банку міжнародних розрахунків?
19. Які особливості має ринок євровалют?
20. Кому і на які цілі надає кредити МВФ?
21. Які основні механізми кредитування МВФ Ви знаєте?
22. Як формуються ресурси МВФ?
23. На що впливає розмір квоти країни в МВФ?
24. Для чого МВФ використовує спеціальні права запозичення?
25. Коли Україна стала членом МВФ?

26. Як формуються ресурси Світового банку?
27. Які структури входять до складу групи Світового банку?
28. Яка мета створення ЄБРР?
29. Коли і в яких напрямках почалася співпраця України з ЄІБ?
30. Які переваги і недоліки кредитування по лінії МВФ?
31. Які переваги і недоліки кредитування по лінії Світового банку?
32. Які переваги і недоліки кредитування по лінії ЄБРР?
33. З яких сегментів складається міжнародний фінансовий ринок?
34. Що спільного, а що відмінного існує між міжнародними організаціями і міжнародними фінансовими інститутами?
35. Які основні напрями економічної діяльності ООН?
36. Як формується і використовується бюджет ООН?
37. Що розуміють під хеджуванням валютних і процентних ризиків?
38. Коли і з якою метою було створено ЄС?
39. Скільки країн є членами ЄС на сьогоднішній день?
40. Які країни члени ЄС входять до єврозони?
41. Чому не всі країни члени ЄС входять до єврозони?
42. Які критерії вступу країн до ЄС?
43. Які особливості формування бюджету ЄС Ви знаєте?
44. Куди використовуються кошти бюджету ЄС?
45. У чому полягає специфіка фінансів Європейського Союзу?
46. Які особливості має ринок євровалют?
47. У чому полягають відмінності між іноземними облігаціями та єврооблігаціями?
48. Що таке євроноти та які їх економічні переваги?
49. Чи впливають фінансові проблеми ЄС на фінансово-економічний стан України?
50. Що дає Україні статус кандидата на вступ до ЄС?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-законодавчі акти

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Митний Кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
6. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
8. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
9. Про державний бюджет на 2024 р : Закон України від 9 листопада 2023 року № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
10. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>
11. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>
12. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
13. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21.05.1997 № 280/97- ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
14. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
15. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
16. Про страхування. Закон України 18 листопада 2021 року № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
17. Про фінансовий лізинг. Закон України від 4 лютого 2021 року № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>

Основна література

1. Івашко О. А. Теорія фінансів : навч. посіб. [вид. 2-ге; доп. і перероб.] . К. : 7БЦ, 2021. 408 с.
2. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси: навчальний посібник; за ред. д. е. н., проф. М. І. Карліна. Електронне видання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с.
3. Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В. Актуальні проблеми фінансів та економіки: навчальний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 286 с.
4. Маслій Н. Д. Дем'янчук М. А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2022. 384 с.
5. Нікіфоров П. О., Марич М. Г. Поведінкові фінанси: навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 2022. 144 с.
6. Романенко О. Р. Фінанси. 4-е видання. К.: Центр учбової літератури. 2022. 318 с.
7. Фінанси: підручник / [І. О. Лютий та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук., проф., заслуж. економіста України І. О. Лютого. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2023. 715 с.

8. Ярошевич Н.Б. Фінанси, гроші та кредит: Підручник. Львів: «Новий Світ-2000», 2023. 414 с.

Допоміжна

1. Бюджетна система України: навч. посіб.в схемах і таблицях / С. В. Качула, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Добровольська О.В., Л. І. Катан. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
2. Бюджетний менеджмент: навч. посіб.в схемах і таблицях/ С. В. Качула, Л. В. Лисяк, О.В. Добровольська. Дніпро: Монолит, 2022. 200 с.
3. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
4. Долінський Л. Б. Фінансовий ризик менеджмент: навч.-метод. посібник. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022. 132 с.
5. Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю., Мельничук Д. П. Міжнародні розрахунки і валютні операції : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2021. 106 с.
6. Карлін М. І. Фінанси країн ЄС: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 192 С.
7. Коцюрба, О. Ю. Фінанси підприємств: практикум: навч. посіб. Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький, 2022. 160 с.
8. Марич М.Г. Соціальне страхування: навч. посібник /. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.
9. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств : навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.
10. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навч. посіб. Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: Ексклюзив Систем, 2022. 307 с.
11. Міжнародні ринки капіталу: практикум / Ливдар М.В., Ярошевич Н.Б., Кондрат І.Ю. Львів, Видавництво ПП “Новий Світ - 2000”, 2022. 150 с.
12. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. М. Парубець. В. П. Ільчук, Д. О. Сугоняко. Чернігів, 2020. 344 с.
13. Музика-Стефанчук О.А., Якимчук Н.Я. Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів: підручник. Київ: АртЕк, 2024. 656 с.
14. Парубець О. М., Садчикова І. В., Кальченко О. М., Тарасенко О. О. Фінансова інклюзія як інструмент доступності населення до ринку фінансових послуг країн ЄС. *Економіка. Фінанси. Право.* № 1/1. 2022. С. 11-16.
15. Парубець О. М., Дубина М. В., Забаштанський М. М. Світова фінансова архітектура: сучасний стан та напрями реформування. *Економіка. Фінанси. Право.* № 8. 2022. С. 22-26.
16. Парубець О. М., Забаштанський М. М. Використання інструментів фінансового інжинірингу як основи розвитку територіальних громад. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* № 4(28). 2021. С. 210-216.

17. Парубець О. М., Шкильов Д. Д. Теоретичні аспекти сутності та класифікації ринку криптовалют. *Ефективна економіка*. № 12. 2023. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2698/2734>
18. Парубець О. Фінансова політика держави в напрямку підвищення рівня цифрової фінансової грамотності населення України. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2(27). С. 221-237.
19. Парубець О.М. Цифрові інструменти управління місцевими фінансовими ресурсами. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4(326). С. 225-237.
20. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Н. Р. Слав'юк, С. В. Глущенко. Київ: НаУКМА, 2022. 206 с.
21. Ринок фінансових послуг: навч. посібник./ укл. О.В. Третьякова., В.М. Харабара., Р.І. Грешко Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 118 с.
22. Сидорчук А., Кириленко О., Коваль С., Сидор І. Аналіз витрат як складова оцінки фінансового стану домогосподарств. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 3 (44). С. 82–91. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.44.2022.3786>
23. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
24. Фінанси підприємств: підручник / В. В. Сокурєнко, Д. В. Швець, С. М. Бортник, С. О. Ткаченко; за заг. ред. В. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків: ХНУВС, 2022. 292 с
25. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: практикум /Скоропад І.С., Чубка О.М. К.: Видавничий дім "Кондор", 2023. 140 с.
26. Фінансовий моніторинг: навч. посіб. / кол. уклад. за заг. ред. Е.О. Юрія. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 304 с
27. Хома І.Б., Бондаренко Л.П., Чубка О.М. Моделювання фінансових рішень в умовах невизначеності: Навчальний посібник. К.: Видавничий дім "Кондор", 2023. 284 с.
28. Шевченко С.О. Управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади: навч. посіб. / С.О. Шевченко, М.М. Трещов, А.Ю. Мунько. Дніпро: ДДУВС, 2022. 392 с
29. Ярошевич Н.Б. Фінанси диверсифікованих підприємств: Навчальний посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2023. – 327 с
30. Dubyna M., Parubets O., Zelenska O., Yevtushenko Y., Muzyka V., Serdiuk D. Financial instruments to ensure sustainable development in the post-shock period of the national economy recovery. *Management. Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023. No. 5(4). 390–398. DOI: [https://doi.org/10.15544/mts.2023.3\(Web of Science\)](https://doi.org/10.15544/mts.2023.3(Web of Science)).
31. Parubets O., Shyshkina O., Sadchykova I., Yevtushenko Yu., Potseluko I. Dynamics of the Development of the Credit Services Market in the Conditions of Financial Instability: A Case of Ukraine. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. No. 18(9). 2023. P. 2733-2745. (Scopus).

32. Zakharin S., Duka A., Parubets O., Zabashtansky M., Ryzhikova N. New statistical and econometric approaches to the modeling of budget policy on the example of tax revenues and information management. *Journal of Information Technology Management. Special Issue*. 2021. P. 115-127.

Інформаційні ресурси

1. Офіційна Інтернет-сторінка Державної казначейської служби України URL: <https://www.treasury.gov.ua/>
2. Офіційна Інтернет-сторінка Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства економіки України URL: <http://www.me.gov.ua>
4. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства соціальної політики України URL: <https://www.msp.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
6. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства цифрової трансформації України URL: <https://thedigital.gov.ua/>
7. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua>
8. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
9. Офіційний портал Верховної ради України URL: <https://www.rada.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Державної податкової служби України URL: <https://tax.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Наукової бібліотеки НУ «Чернігівська політехніка». URL: <http://library2.stu.cn.ua/>
12. Офіційний сайт Євростату. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
13. Офіційна інтернет-сторінка Європейського банку реконструкції і розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/ru/home.html>
14. Офіційна інтернет-сторінка Європейського інвестиційного банку. URL: <https://www.eib.org/en/>
15. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/ru/home>
16. Офіційна інтернет-сторінка Представництва Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
17. Офіційна інтернет-сторінка Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/>